Ушбу сонда: 2 2000 ЙИЛ УЧУН ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИ *Тавсия* 3 4 *«Ишонч бонг урди»* БОЛАЛАР ҲАҚИГА ХИЁНАТ

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ - ОЛИЙ БАХТ

ISHONCH

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

2000 йил 18 январ, сешанба №10 (842)

СЕШАНБА, ЧОРШАНБА, ЖУМА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Марказий сайлов комиссияси иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси биринчи сессияси биринчи мажлисининг очилиши тўғрисида қарор қабул қилди.

Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси биринчи сессиясининг биринчи мажлиси 2000 йил 22 январ куни эрталаб соат 10 да Тошкент шаҳрида Олий Мажлиснинг мажлислар залида очилади.

Ушбу қарорга мувофиқ иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатларини рўйхатга олиш ҳамда сиёсий партиялар фракцияларининг ва депутатлар блокларининг йиғилишларини ўтказиш 2000 йил 21 январ кунига белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

А.А.Отабоевни Фарғона вилоятининг ҳокими этиб тайинлаш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддасининг 12-банди ва 102-моддасига мувофиқ Алишер Абдужалилович Отабоев Фарғона вилоятининг ҳокими этиб тайинлансин.

Ушбу масала вилоят Кенгашининг тасдиғига қўйилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2000 йил 15 январ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

Н.Ш.Мўминовни Фарғона вилоятининг ҳокими вазифасидан озод қилиш тўғрисида

Нўмонжон Шодиевич Мўминов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Фарғона вилоятининг ҳокими вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2000 йил 15 январ

ХАЛҚ ДАРДИ БИЛАН ЯШАЙЛИК

ФАРҒОНА ВИЛОЯТ КЕНГАШИ СЕССИЯСИ

15 январ куни иккинчи чақириқ Халқ депутатлари Фарғона вилоят Кенгашининг биринчи сессияси бўлиб ўтди. Унда республика вазирлик, идора ва ташкилотлари раҳбарлари, вилоятдан сайланган Олий Мажлис депутатлари, вилоят бошқармалари бошлиқлари, туман ҳокимлари иштирок этди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари республикамизнинг ҳар бир вилоятида эришилаётган ютуқлар ҳам, йўл қўйилаётган камчиликлар ҳам, энг аввало, шу вилоят раҳбарлари, маҳаллий кенгаш депутатларининг ташкилотчилиги, ишбилармонлиги, ташаббускорлиги, изланувчанлиги, юртпарварлиги, қатъиятлилиги ва мардлиги билан бевосита боғлиқлигини қайд этди. Кейинги таҳлиллар вилоятда ислоҳотларнинг изчиллигини таъминлаш, самарадорлигини ошириш, одамларга муносиб турмуш шароити яратиб бериш борасида сезиларли ўзгаришлар рўй бермаганини кўрсатмоқда.

Ислом Каримов таъкидлаганидек, сўнгги йилларда вилоятда саноат, қишлоқ хўжалиги, қурилиш соҳаларида, ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, янги иш ўринлари ташкил этиш, одамларнинг турмуш шароитини яхшилаш борасида жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда. Вилоят муттасил равишда пахта ва дон топшириш шартнома режаларини бажармай келаётгани, корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми камайиб кетгани, қурилиши якунланмаган иншоотлар сони ортаётгани, ишсизлар кўпаяётгани бунинг далилидир.

Йўлбошчимиз вилоят саноати ва қишлоқ хўжалигидаги бундай ҳолатнинг асосий сабабларидан бири, аввало, мулкка муносабатнинг ўзгармаётганида, хусусан, буйруқбозлик тизими сақланиб қолганида, ер ўзининг ҳақиқий эгасини топмаётганида эканлигига эътиборни қаратди.

Сессияда сўзга чиққан Қува тумани Обидов номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Оминахон Исроилова, Марғилон шаҳар «Ёшлик» савдо-ишлаб чиқариш корхонаси раҳбари Анвар Мирзаев, Қўқон шаҳар «Мастона» ишлаб чиқариш ҳиссадорлик жамияти раиси Адҳам Алимов, Қиргули тумани ҳокими Виктор Белоногов, Олтиариқ тумани «Нуробод» жамоа хўжалиги бўлим бошлиғи Лолахон Муродова, Ўзбекистон Қаҳрамони, Тошлоқ тумани Х.Марозиқов номидаги жамоа хўжалиги бригада бошлиғи Комилжон Мамажонов, Ўзбекистон халқ артисти Юлдуз Усмонова, Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Эркин Воҳидов ва бошқалар Юртбошимиз маърузасида кўрсатиб ўтилган камчиликларни бартараф этиш барча даражадаги раҳбарларнинг бурчи эканлигини таъкидладилар.

Сессияда ташкилий масала кўриб чиқилди.

Н.Мўминов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Фарғона вилояти ҳокими вазифасидан озод этилди.

Президент Ислом Каримовнинг тавсиясига биноан депутатлар вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари вазифасида ишлаб келган Алишер Отабоевни Фарғона вилояти ҳокими этиб тасдиқладилар.

Шунингдек, давлатимиз раҳбарининг тавсиясига кўра Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирининг ўринбосари лавозимида ишлаб келган Ҳамид Йўлдошев вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари этиб тасдиқланди.

Беҳзод УСМОН,
Расулжон КАМОЛОВ,
ЎзА мухбирлари.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Ассалому алайкум, қадрли дўстлар!

Ҳурматли депутатлар!

Энг аввало сизларни демократик тамойиллар асосида ўтган сайловларда Фарғона вилояти аҳли ишончини қозониб вилоят Кенгаши депутатлигига сайланганингиз билан чин юракдан табриклайман.

Ҳаммангизга сиҳат-саломатлик, бахт-саодат, халқ фаровонлиги йўлидаги ишларингизда омад тилайман.

Ушбу фурсатдан фойдаланиб мен сизларга олдин ҳам айтган бир ҳақиқатни эслатиб қўймоқчиман: **депутат зиммасига жуда катта вазифа ва масъулият юкланган.** У вилоятдаги ижтимоий муҳитга фаол таъсир кўрсатмоғи, вилоят раҳбарларининг, жумладан, ҳокимнинг ҳам фаолиятини назорат қилиши, ҳокимликнинг ишини холисона баҳолаб, камчилик ва нуқсонлар ҳақида рўйи-рост гапириши, буларнинг олдини олиш ва уларни бартараф этиш масалаларида намуна бўлмоғи лозим.

Депутатни халқ сайлайди. Халқнинг, сайловчиларнинг ишончини оқлаш, улардан авваламбор ҳақиқий юртпарварликни, ҳалол, фидойи бўлишни, ҳузур-ҳаловатдан воз кечишни, одамларнинг оғирини енгил қилиш, аҳволидан хабардор бўлиш, тақдирига қуйинчаклик билан ёндошиш, лўнда қилиб айтганда, том маънода **халқ дарди билан яшашни талаб этади.**

Биз XXI аср арафаси ва унинг дастлабки йилларида мамлакатимизни ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқдик, ислоҳотларни чуқурлаштириш ва жамиятни янгилаш борасидаги устувор йўналишларни аниқ-равшан белгилаб олдик.

Бу устувор йўналишларнинг барчасини ўзига қамраб олган энг муҳим вазифа - мамлакатимиз сиёсий, иқтисодий ҳаётини, **давлат ва жамият қурилиши жараёнларини янада эркинлаштиришдан иборатдир.**

Бу - аслида давлат қурилишида бошқариш ишларини ва маълум даражада ваколатларни астасекин марказдан пастдаги бошқариш бўғинларига бериш, шунинг ҳисобидан уларнинг фаоллигини ошириш, шу жумладан, халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари ва ҳокимликлар, фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш органлари, аввало, маҳалла тузилмалари, шунингдек, жамоат тузилмалари ваколатларини босқичма-босқич амалга ошириш ва уларга кўпроқ ишонч билдириш, деган маънони ифодалайди.

Албатта, марказий давлат тузилмалари, ҳукумат, тегишли вазирликлар тасарруфида ўзига хос муҳим вазифалар қолаверади. Шу жумладан, конституцион тузумни, мамлакатнинг мустақиллиги ва ҳудудий яхлитлигини, унинг сарҳадларини ҳимоя қилиш, юрт хавфсизлигини сақлаш, ҳуқуқ-тартибот ва мудофаа қобилиятини, молия-банк, пул муомаласини таъминлаш, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига, мулк эгаларининг ҳуқуқларига, иқтисодий фаолият эркинлигига кафолат бериш, самарали ташқи сиёсат олиб бориш каби вазифалар ва бир қатор стратегик аҳамиятга молик масалалар қолиши табиийдир.

Лекин бир нарсага аминман: маҳалла жамоаларига, унинг муаммо ва ташвишларига яқин бўлган идора ва ташкилотларга кўпроқ суяниш ва таяниш керак. **Бу стратегик сиёсатимизнинг қатъий йўналиши бўлиши муқаррар.**

Шуни ҳам холисона тан олишимиз керакки, бугунги кунда маҳаллий ҳокимият вакиллик органларига ва ҳокимликларга ўз ҳудудларини иқтисодий, ижтимоий ва маданий ривожлантириш соҳасидаги амалий фаолият олиб бориш учун берилган зарур ҳуқуқлардан самарали фойдаланиш ҳақида кўп гапиришимиз мумкин. Ҳар қандай эркинлик замирида катта масъулият ҳам борлигини сизлар яхши тушунасизлар деб ўйлайман.

Демоқчиманки, республикамизнинг ҳар бир вилоятида эришилаётган ютуқлар ҳам, йўл қўйилаётган камчиликлар ҳам энг аввало шу вилоят раҳбарлари, маҳаллий Кенгаш депутатларининг ишбилармонлиги, ташаббускорлиги, изланувчанлиги, юртпарварлиги, керак бўлса, **қатъиятлилиги ва мардлиги билан бевосита боғлиқдир.**

Муҳтарам дўстлар!

Ёдингизда бўлса, бундан уч йил муқаддам - 1997 йил 14 февралда бўлиб ўтган вилоят Кенгашининг сессиясида иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишга халақит бераётган сабаблар ҳақида очиқ гаплашиб олган эдик.

Шунингдек, бир ой муқаддам шу ерда ўтган сайловолди учрашувида ҳам Фарғона аҳлининг амалга ошираётган ижобий ишлари, мамлакат тараққиётига қўшган муносиб ҳиссасини таъкидлаш билан бирга, ўз вақтида ҳал этилмаган ва ҳаммамизни ташвишлантираётган бир қатор муаммолар мавжудлиги, уларни батафсил ўрганиб, таҳлил қилиш ва ечимини топиш зарурлиги хусусида тўхталиб ўтган эдим.

Кейинги таҳлиллар вилоятда ислоҳотларнинг изчиллигини таъминлаш, самарадорлигини ошириш, одамларга муносиб турмуш шароити яратиб бериш борасида **сезиларли ўзгаришлар рўй бермаганини кўрсатмоқда.**

Ўйлайманки, бугун бундай вазиятдан чиқишнинг, вилоят иқтисодий-ижтимоий ривожланишини таъминлашнинг йўлларини қидириш, мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланиш, бир сўз билан айтганда, ишимизнинг самарасини ошириш - барчамизнинг, шу юртда яшаётган инсонларнинг, аввало, халқимиз ишонган депутатларнинг бурчидир.

Имкониятлар ҳақида гапирар эканмиз, биринчи навбатда, қуйидаги масалаларга алоҳида тўхталиб ўтишимиз керак деб ўйлайман.

Аввало, аҳолиси кўп ва тиғиз, ер майдони чекланган Фарғона вилояти учун ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишнинг асосий йўлларидан бири, бу - **саноатни бутун чоралар билан ривожлантиришдир.**

Афсуски, ҳозирги пайтда мавжуд саноат корхоналарининг ишлаб чиқариш қувватларидан етарли даражада фойдаланилмаяпти. Оқибатда ўтган йили 12 та йирик саноат корхонасида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 582 миллион сўмга, 11 та саноат корхонасида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ҳажми 286 миллион сўмга пасайиб кетди.

Бу ҳолни Қувасой шаҳридаги «Кварц» ҳиссадорлик жамияти, Фарғона фуран бирикмалари ва суньий тола заводлари, Учкўприк ва Бувайда туманларидаги тикувтрикотаж, йигирув-тўқув ҳиссадорлик жамиятлари ва «Ўзсаламан» қўшма корхонаси мисолида ҳам кўрамиз.

Нефть-ёнилғи материаллари, маъданли ўғит, кимёвий тола, қурилиш ашёлари, кийим-кечак ва озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми ҳам ўтган йилларга нисбатан анча камайди. Ҳатто, республикада тилга тушган «Ўзсаламан» қўшма корхонасида пойабзал ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йилга нисбатан 17 фоиз пасайди.

5 та саноат корхонаси ўтган йилни жами 653 миллион сўм иқтисодий зарар билан якунлади. 1 миллиард сўмдан ортиқ миқордаги тайёр маҳсулот омборларни банд қилиб ётганининг ўзи ҳам бир қатор саноат корхоналари раҳбарлари бозор талабларини ҳисобга олмасдан, ҳамон эскича услубда ишлаб келаётганидан далолат беради.

Энг ачинарлиси шундаки, бир қатор саноат корхоналари ва хиссадорлик жамиятларида мулк шакли ўзгарди, аммо раҳбарларнинг фикрлаш тарзи ўзгармасдан қолди. Ахир акцияларни сотиш ҳисобига корхоналарга янги технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқаришни кенгайтиришга эътиборсизлик билан қаралаётгани, вилоят бўйича ҳозиргача 400 миллион сўмлик акциялар сотилмай ётгани учун ким жавоб беради?

Вилоятда чет эл сармояларини жалб қилиш, қўшма корхоналар ташкил этиш соҳасида ҳам жиддий камчиликлар мавжуд. **Ҳозиргача 9 та туманда биророта қўшма корхона очиш режалаштирилмагани ҳам буни кўрсатиб турибди.**

Рўйхатдан ўтган 59 та қўшма корхонанинг 38 тасигина фаолият кўрсатяпти холос.

Ишбилармон ва тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш, уларга қулай шарт-шароит яратиб бериш, имтиёзли кредитлар билан таъминлашга ҳам етарли эътибор берилмаётир. Натижада вилоят бўйича рўйхатдан ўтган 14 минг 317 та кичик ва ўрта бизнес корхоналарининг 6,5 мингтаси турли сабаблар билан тугатилган, 1 минг 644 таси вақтинча фаолият кўрсатмаяпти.

Ишлаб турган бундай корхоналарнинг кўпчилиги эса ишлаб чиқариш билан эмас, балки кўпроқ савдо-сотиқ ишлари билан шуғулланмоқда.

Қадрли биродарлар!

Биз аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида кўп гапирамиз. Лекин вилоят бўйича янги иш жойларини ташкил этиш ҳамон энг асосий ва долзарб муаммолардан бири бўлиб турибди. Бу масалани ҳал этишга мутасадди ташкилотлар жиддий эътибор бераётгани йўқ. Вилоятда 1999 йили бор йўғи 31 минг иш жойи ташкил этилди холос. Ҳолбуки, бу ерда ишсизлар сони амалда бундан бир неча баробар кўп.

Яна бир ачинарли ҳол. 1998 йилга нисбатан умумтаълим мактаблари, тиббиёт муассасалари қурилиши икки баробар, қишлоқларга газ тармоқларини ўтказиш эса 15 фоиз камайган. 1996-2000 йилларга мўлжалланган қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш дастури бўйича белгиланган Охунбобоев, Ёзёвон, Сўх туманларида газ тармоқларини тортиш режаси зўрға 50-80 фоиз атрофида бажарилди.

Вилоятда кўп йиллардан бери қурилиши тугалланмаган 127 та объект мавжуд. Шундан 26 таси соғлиқни сақлаш, 29 таси эса халқ таълими муассасалари эканлиги ачинарли ҳол.

Ҳурматли депутатлар!

Қишлоқ хўжалигининг мамлакатимиз иқтисодиётидаги ўрни қанчалик юксаклиги тўғрисида гапириб ўтириш ортиқча деб ўйлайман. Бу соҳа вилоят иқтисодиётининг ҳам асосий тармоғи ҳисобланади.

Лекин қишлоқ жойларда ислоҳотларни чуқурлаштириш борасида қабул қилинган ҳуқуқий ва меъёрий ҳужжатларнинг етарли даражада ҳаётга татбиқ этилмаётгани, **мулкка эгалик масалалари ўз ечимини топмаётгани,** деҳқонлар меҳнатини хўжалик фаолиятининг пировард натижалари билан боғлайдиган иқтисодий механизм амалда қўлланилмаётгани, айниқса **моддий манфаатдорлик тамойиллари бузилаётгани** қишлоқ хўжалиги ривожига жиддий тўсқинлик қилмоқда.

Афсуски, вилоят ҳокимлиги, бу соҳага мутасадди раҳбарлар замон талабини ҳис этмаяптилар. Буни қуйидаги ҳолатлар ҳам тасдиқлаб турибди.

Сўнгги тўрт йилда энг асосий тармоқ - **пахтачиликда шартнома режаларини бажармаслик вилоятда одат тусига кирди.** 1996 йили бу кўрсаткич 80,3 фоизни, 1997 йили 98 фоизни, 1998 йили 77,5 фоизни, 1999 йили 85,7 фоизни ташкил этди. Вилоят бўйича **ўртача ҳосилдорлик беш йил давомида 4 центнерга пасайди.**

Ўтган хўжалик йилида пахтачилик билан шуғулланадиган 14 та тумандан атиги 2 таси - Олтиариқ ва Фарғона туманларигина шартнома режасини бажарди холос.

Бир хил шароит ва имкониятга эга бўлган қатор туманларда **ҳосилдорликнинг пасайиши** нохуш аньанага айланиб бораётгани жуда ачинарли ҳолдир. 1997 йили ҳар гектар майдондан 28-31 центнердан ҳосил олган Бувайда ва Данғара туманларида ўтган йили ҳосилдорлик 22-23 центнерга тушиб қолди.

Вилоятда сўнгги йилларда **дон етиштириш ҳам сезиларли даражада камайиб кетган.** Дон етиштириш режаси 1996 йили 89, 1997 йили 91,7, 1998 йили 83,2, 1999 йили эса 75,8 фоиз бажарилди холос. Беш йил давомида суғориладиган майдонлардан олинаётган дон ҳосилдорлиги гектарига 33-37 центнердан ошмаяпти. Ёзёвон ва Риштон туманларида эса бу кўрсаткич атиги 25-27 центнерни ташкил этмоқда.

Бунинг асосий сабабларини агротехника тадбирларининг ўз вақтида ўтказилмасини ривожлантириш дастури бўйича белгиланган Охунбобоев, Ёзёвон, Сўх туманларида газ тармоқларини тортиш режаси зўрға 50-80 фоиз атрофида бажарилди.

Вилоятда кўп йиллардан бери қурилиши тугалланмаган 127 та объект мавжуд. Шундан 26 таси соғлиқни сақлаш, 29 таси эса халқ таълими муассасалари эканлиги ачинарли ҳол.

Ҳурматли депутатлар!

Қишлоқ хўжалигининг мамлакатимиз иқтисодиётидаги ўрни қанчалик юксаклиги тўғрисида гапириб ўтириш ортиқча деб ўйлайман. Бу соҳа вилоят иқтисодиётининг ҳам асосий тармоғи ҳисобланади.

Лекин қишлоқ жойларда ислоҳотларни чуқурлаштириш борасида қабул қилинган ҳуқуқий ва меъёрий ҳужжатларнинг етарли даражада ҳаётга татбиқ этилмаётгани, **мулкка эгалик масалалари ўз ечимини топмаётгани,** деҳқонлар меҳнатини хўжалик фаолиятининг пировард натижалари билан боғлайдиган иқтисодий механизм амалда қўлланилмаётгани, айниқса **моддий манфаатдорлик тамойиллари бузилаётгани** қишлоқ хўжалиги ривожига жиддий тўсқинлик қилмоқда.

Афсуски, вилоят ҳокимлиги, бу соҳага мутасадди раҳбарлар замон талабини ҳис этмаяптилар. Буни қуйидаги ҳолатлар ҳам тасдиқлаб турибди.

Сўнгги тўрт йилда энг асосий тармоқ - **пахтачиликда шартнома режаларини бажармаслик вилоятда одат тусига кирди.** 1996 йили бу кўрсаткич 80,3 фоизни, 1997 йили 98 фоизни, 1998 йили 77,5 фоизни, 1999 йили 85,7 фоизни ташкил этди. Вилоят бўйича **ўртача ҳосилдорлик беш йил давомида 4 центнерга пасайди.**

Ўтган хўжалик йилида пахтачилик билан шуғулланадиган 14 та тумандан атиги 2 таси - Олтиариқ ва Фарғона туманларигина шартнома режасини бажарди холос.

Бир хил шароит ва имкониятга эга бўлган қатор туманларда **ҳосилдорликнинг пасайиши** нохуш анъ

2000 ЙИЛ УЧУН ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИ

Тавсия

1

Меҳнат муносабатлари ва меҳнат билан боғлиқ ижтимоий-иқтисодий муносабатларни тартибга солишда жамоа шартномаларининг аҳамияти тобора ўсиб бормоқда, чунки амалдаги қонунлар бу борада фақат энг кам миқдордаги ижтимоий зарурият даражасини белгилаб берган.

Ходимлар ҳуқуқ кафолатларининг қонунчиликда белгиланганидан юқори даражасини ўрнатиш, меҳнат муносабатларини самарали равишда тартибга солиб туриш масаласи корхона, ташкилот, муассасаларнинг ўзларида жамоа шартномалари орқали ҳал этилиб, асосан ўз маблағлари ҳисобидан амалга оширилади. Жамоа шартномалари, мулкчилик шакли, қайси идорага бўйсуниши ва ходимлар сонидан қатъий назар, корхоналар ва уларнинг юридик шахс ҳуқуқи берилган таркибий бўлинмаларида тузилади.

Меҳнат жамоаси мажлиси (конференцияси) маъқуллаган, корхона раҳбари ва касаба уюшма қўмитаси раиси (ёки ходимларнинг бошқа ваколатли органи раҳбари) имзо чеккан жамоа шартномаси норматив-мажбурий кучга эга бўлади.

Жамоа шартномаси тузилиши олдидан иш берувчи билан касаба уюшма ўртасида музокаралар олиб борилади, касаба уюшмаси ёлланма ходимлар номидан қатнашади, уларнинг манфаатларини ифодалайди ва ҳимоя қилади.

Музокаралар олиб боришдан мақсад, бир томондан, корхонанинг самарали ишлашини таъминлашга қаратилган қарорларни ишлаб чиқиш бўлса, иккинчи томондан, ходимларнинг турмуш даражасини ошириш, тиббий ва маданий хизмат кўрсатишни яхшилаш, меҳнат қилиш учун соғлом ва хавф-хатарсиз шароитни яратиш билан қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишдир.

Музокаралар томонларнинг ўзаро ҳурмат, тенг ҳуқуқлилик, ҳақиқий молиявий ва ишлаб чиқариш имкониятларини ҳисобга олиш, томонларнинг олган мажбуриятларини бажариш учун масъулияти асосида олиб борилади.

Музокаралар давомида ўзаро ва алоҳида мажбуриятлар, жамоа шартномаларини тузиш ва уларни бажариш йўллари, келиб чиқиши мумкин бўлган келишмовчиликларни ҳал этиш тартиби муҳокама қилинади.

Жамоа шартномасини тузиш юзасидан музокаралар икки томоннинг келишуви асосида олиб борилади, иш берувчи томонидан музокарада раҳбар ёки унинг ваколатли ходими, касаба уюшмаси томонидан - касаба уюшма қўмитасининг раиси қатнашади.

Музокаралар олиб бориш учун томонларнинг баробар сонли вакилларидан иборат комиссия ташкил этилади. Вакиллар сони камида уч баённомаларини таҳлил қилиб чиқишлари керак, бу - музокара жараёнида жамоа фикрига таяниш имконини беради.

Айни пайтда корхонанинг хўжалик ва молиявий фаолияти натижалари таҳлил қилиб чиқилиши лозим бўлади.

Касаба уюшма қўмитасининг асосий мақсади - ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий ҳимоясининг имкон доирасидаги энг юқори даражасини таъминлайдиган таклифлар ҳамда мажбуриятларни жамоа шартномасига киритилишига эришишдир.

Иш берувчининг мақсади - ишлаб чиқариш сарф-харажатларини, шу жумладан ишчи кучига сарфланадиган харажатларни қисқартириш эвазига ишлаб чиқарилаётган маҳсулот (ишлар, хизматлар)нинг юқори рақобатбардошлигини таъминлаш, ва пировард натижада кўпроқ фойда олишдир.

Ишлаб чиқаришнинг иқтисодий кўрсаткичлари ёмонлашганда ходимлар даромадининг юқори даражасини сақлаб қолиш - мантиққа зид бўлиб, хўжалик юритувчи субъектнинг иқтисодий ночор аҳволга тушиши ҳатто банкрот бўлишига олиб келадиган йўлдир. Мулкдор ҳам, ходимлар ҳам бундан манфаатдор эмаслар.

2

Айни пайтда иш ҳақининг ҳаддан ташқари паст даражаси меҳнат сифатига путур етказади ва ижтимоий тангликка олиб келади.

Бундан келиб чиқадики, жамоа шартномаси - фақатгина ишчилар хоҳиши ва иш берувчининг имконияти ўртасидаги мувозанатни белгиловчи ҳужжат эмас. Музокараларга тўғри ёндошилган тақдирда бу ҳужжат - иш берувчининг ҳам, ходимларнинг ҳам юқори даромад олишларига кўмаклашувчи ҳужжат бўлиши мумкин.

Баъзи давлатларда бундай амалиёт муваффақиятли қўлланмоқда.

Чунончи, АҚШда 80-йиллардан бери, иш ҳақининг маълум қисмини фирманинг рентабеллик даражаси билан боғлаш шарти қўйилган битим ва жамоа шартномаларининг сони кўпайди. Уларда америкалик иқтисодчи проф.М.Вейцман таклиф этган «ходимнинг фойдада пайчилик асосида иштирок этиши таъминланган иш ҳақи тизими» қўлланилади.

Японияда бундай ёндошув бундан ҳам аввал жорий этилган бўлиб «меҳнат маслаҳатлари тизими», деб номланган ва «меҳнат унумдорлиги учун ҳаракатнинг 3 тамойили»ни ўз ичига олади, яъни:

1. Бандликни қўллаб-қувватлаш ва кенгайтириш;
2. Ишчилар билан маъмуриятнинг меҳнат соҳасида бамаслаҳатлиги ва ҳамкорлиги;
3. Маъмурият, ишчилар ва истеъмолчилар ўртасида меҳнат натижаларини адолатли расамад қилиш.

Бошқача айтганда, юқори даромад, ижтимоий кафолатлар ва имтиёзларни ишчилар ҳам, маъмурият ҳам «ишлаб топишлари» лозим.

«Меҳнат маслаҳатлари тизими»нинг баъзи жиҳатларини қўллаган ҳолда жамоавий музокараларни йўлга қўйиш ва жамоа шартномаси мазмунига бу тарздаги «мажмуавий» ёндошувни жорий этиш учун корхона фаолиятининг пировард натижаларига эришишдан меҳнат жамоасининг ҳиссасини холис баҳолаш имконини берувчи мезонни танлаб олиш керак бўлади. Бундай мезон сифатида турли кўрсаткичлар, масалан, маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажмининг ошиши, ялпи ёки соф фойданинг кўпайиши, рентабеллик ёки ишлаб чиқариш унумдорлигининг юксалиши, ашёларни тежаш, маҳсулот сифатига рекламациялар йўқлиги, товар айланмасининг ўсиши ва бошқа кўрсаткичлар қабул қилиниши мумкин.

Айни пайтда, ушбу кўрсаткичларнинг биронтаси ҳам барча ҳолларга мос келадиган умумий кўрсаткич бўлиб хизмат қила олмайди ва меҳнат жамоаси ҳиссасидан ташқари бошқа омилларга ҳам боғлиқдир. Масалан, ишлаб чиқариш ҳажми ва меҳнат унумдорлиги нафақат ходимларга, балки корхонани хом ашё ва бошқа ашёлар билан ўз вақтида таъминланиб туришига ҳам боғлиқ. Ходимларнинг меҳнат ҳиссасидан қатъий назар, маҳсулотнинг харидоргир эмаслиги, бошқарувдаги хатолар, талаб ва таклиф ўзгариши, кутилмаган ҳодисалар ва бошқа сабабларга кўра соф фойда камайиши мумкин. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сермеҳнат жараёнларга асосланган бўлса, ашёлар тежалишининг пировард натижага сезиларли таъсири бўлмайди.

Демак, «меҳнат жамоасининг ҳиссаси» мезони ҳар бир хўжалик юритувчи субъектнинг муайян хусусиятлари ва фаолият турига боғлиқ бўлиб, ўзаро маслаҳатлашув жараёнида танланиши лозим. Баъзида ушбу мезон сифатида, ҳисобга олинадиган даврда

3

«меҳнат интизоми бузилишлари сони» ҳам хизмат қилиши мумкин.

Шу билан бир қаторда ишлаб чиқариш таннархига кирувчи иш ҳақининг тариф қисми ва меҳнат шароитлари билан боғлиқ тўловларга нисбатан «меҳнат маслаҳатлари тизими» тадбиқ этилмаслигини касаба уюшма қўмитаси талаб қилмоғи лозим. Бундан ташқари, ижтимоий кафолатларнинг маълум қисми (масалан, дафн маросими учун моддий ёрдам кўрсатиш ва бошқалар) пировард натижалардан қатъий назар белгиланиши керак.

Мазкур тавсиялар иловасида «меҳнат жамоаси ҳиссаси» билан боғлаш мақсадга мувофиқ бўлган ижтимоий имтиёз ва кафолатларнинг тавсиявий рўйхати келтирилган.

Жамоа шартномаси тадбирларини бажариш учун маблағни шакллантиришда қуйидаги харажатлар ўртасида оқилона мутаносибликни таъминлаш муҳимдир:

* ходимларнинг меҳнат ҳиссаси билан боғлиқ тўловлар (иш ҳақини кўтариш);
* ходимларнинг меҳнат ҳиссаси билан боғлиқ бўлмаган сарф-харажатлар (ижтимоий имтиёз ва кафолатлар);
* ходимларнинг ишлаш қобилияти ва меҳнат сифатини сақлаб қолиш билан боғлиқ сарф-харажатлар (меҳнат муҳофазаси);
* ходимларнинг ишлаш қобилияти ва меҳнат сифатини юксалтириш билан боғлиқ сарф-харажатлар (инсоний капиталга сармоялар).

Инсоний капиталга сармоялар - соғлиқни сақлашга (шу қаторда соғломлаштиришга ҳам), таълимга ва ишчи кучининг тезкорлигини таъминлашга йўналтириладиган сарф-харажатлардан ташкил топади.

Мазкур масалалар бўйича музокаралар кейинчалик комиссиянинг мунтазам олиб бориладиган мажлисларида давом эттирилиб, уларда долзарб масалалар мажмуи муҳокама этилади. Бу масалалар - таклиф, талаб, ўзаро мажбуриятлар шаклида, эҳтимол жамоа шартномасининг муқобил варианти шаклида ҳам расмийлаштирилиши лозим.

Муҳокама этилаётган масалалар юзасидан икки томон бир фикрга келганидан кейин комиссия жамоа шартномаси лойиҳасини ишлаб чиқишга киришади.

Жамоа шартномаси лойиҳаси корхонанинг таркибий бўлинмаларида муҳокама қилинади ва тушган танқидий фикр-мулоҳазалар ҳамда таклифлар ҳисобга олиниб, меҳнат жамоасининг умумий мажлиси (конференцияси) муҳокамасига қўйилади. Жамоа шартномасига томонлар унинг лойиҳаси умумий мажлисда маъқулланганидан кейин уч кун ичида имзо чекишади.

Жамоа шартномасида қуйидаги бўлимларнинг акс эттирилиши мақсадга мувофиқдир.

I. Умумий қоидалар

1.1. Жамоа шартномаси томонлари.

1.2. Жамоа шартномасининг кучга кириш вақти ва амал қилиш муддати.

1.3. Жамоа шартномасининг ходимлар тоифалари, корхона бўлинмаларига нисбатан амал қилиш доираси, меъёрий ҳужжат сифатидаги мақоми.

1.4. Жамоа шартномасини қайта тузиш шартлари, унга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тартиби.

1.5. Жамоа шартномаси ижросини оммавий тарзда текшириш муддатлари.

1.6. Касаба уюшма қўмитаси тақдимномаларини иш берувчи томонидан кўриб чиқиш муддатлари ва

4

мажбуриятларни бажармаганларга нисбатан кўриладиган чоралар.

1.7. Келишмовчиликларни ўзаро ишонч ва ҳурмат асосида ҳал этиш йўллари.

II. Томонларнинг мажбуриятлари

2.1. Касаба уюшма томонидан ишлаб чиқаришни юксалтириш ходимлар фаровонлиги негизи эканлигининг эътироф этилиши.

2.2. Иш берувчи томонидан касаба уюшма қўмитасини корхона ходимларининг ягона ваколатли вакили сифатида тан олиниши.

2.3. Томонлар касаба уюшмаси аъзолик бадалларининг корхона бухгалтерияси орқали пул ўтказиш йўли билан тўланиши тартибини сақлаб қолиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайдилар.

2.4. Иш берувчининг мажбуриятлари:

а) жамоа шартномасига кирмаган ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича қарорлар қабул қилишдан олдин касаба уюшма қўмитаси билан олдиндан келишиб олиш;

б) касаба уюшма қўмитаси талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маълумотлар тақдим этиш;

в) касаба уюшма қўмитасининг уставда белгиланган фаолиятни амалга ошириш учун уни хоналар, транспорт, ташкилий техника, алоқа воситалари, канцелария моллари билан бепул таъминлаш;

г) касаба уюшма қўмитаси ҳисоб рақамига маданий-оммавий ва спорт-соғломлаштириш ишлари учун ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг ___ % миқдорида пул ўтказиб бориш

2.5. Касаба уюшма қўмитасининг мажбуриятлари:

а) корхонанинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш дастурларининг бажарилишига кўмаклашиш, бу борада ходимлар ташаббуси ва ижодиётини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш;

б) қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари, иш ҳақи тўланиши, жамоа шартномаси бўйича қўшимча тўловлар берилиши тўғрилигини, шунингдек, меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси шароитларини яхшилаш бўйича тадбирлар бажарилишини назорат қилиш;

в) меҳнат қонунчилиги бажарилишини назорат қилиш;

г) иш жойларидаги мавжуд камчиликларнинг ўз вақтида бартараф этилишига эришиш ва иш жойларини меҳнат муҳофазаси, хавфсизлик техникаси ва саноат санитарияси қоидалари талабларига мувофиқ ҳолатга олиб келиш борасида иш берувчи томонидан тегишли чоралар кўрилишини талаб қилиш;

д) ходимлар ва уларнинг оила аъзоларининг дам олиши ва соғломланиши учун ходимларнинг аризаларини тегишли соғломлаштириш масканларига йўлланмалар билан таъминлаш;

е) корхонада меҳнат ва турмуш шароитлари аҳволининг жамоат назоратини ташкил қилиш ва амалга ошириш;

ж) касаба уюшма аъзолари орасида меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга қаратилган тушунтириш ва ташкилий ишларни олиб бориш, можароларга олиб келувчи вазиятларни олдини олишга қаратилган чоралар кўриш;

з) касаба уюшма аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш.

5

III. Ишлаб чиқариш - иқтисодий фаолият

3.1. Жорий йилда бажарилиши лозим бўлган ишлар ҳажми.

3.2. Режалаштирилган фойда миқдори ва уни тақсимлаш йўллари.

3.3. Хом ашёни етказиб бериш шартномалари ва тайёр маҳсулотни сотиш.

3.4. Корхона таъсислигида барпо этилган қўшма, кичик ва бошқа ташкилотлар фаолият кўрсатишининг шартлари.

3.5. Ишлаб чиқариш дастурининг бажарилганлиги, молиявий аҳвол ва корхона фойдасидан фойдаланиш тўғрисида меҳнат жамоасини мунтазам хабардор қилиб бориш тадбирлари.

3.6. Ходимларни бозор муносабатларининг энг долзарб масалалари бўйича ўқитиш шарт-шароитлари.

IV. Мулк шаклларининг ўзгариши (хусусийлаштириш)

4.1. Касаба уюшма қўмитаси вакилини ҳал қилувчи овоз билан хусусийлаштириш бўйича комиссия таркибига киритиш.

4.2. Хусусийлаштиришнинг асосий шакллари ва уни ўтказиш муддатлари, масъул мансабдор шахслар.

4.3. Корхона тасарруфидаги мол-мулкни касаба уюшма қўмитасининг розилигисиз сотилиши, бошқаларга ўтказилиши, ижарага берилишига йўл қўймаслик.

4.4. Мулк шаклларини ўзгартиришда унинг у ёки бу вариантини танлашда меҳнат жамоаси фикрини ҳисобга олиш.

4.5. Хусусийлаштириш ва корхона мулкини баҳолаш бўйича комиссия таркибида касаба уюшма қўмитаси вакилининг иштирок этиши.

4.6. Акцияларни тайёрлаш ва тақсимлаш тартиби.

4.7. Хусусийлаштирилгандан кейин ижтимоий инфратузилма объектларининг фаолият кўрсатиш тартиби.

4.8. Хусусийлаштириш жараёнида ходимларнинг айрим гуруҳларига имтиёзлар бериш.

4.9. Аввал тузилган жамоа шартномасини корхона хусусийлаштирилганидан кейин амал қилиш муддатлари ва шартлари.

V. Меҳнатга ҳақ тўлаш

5.1. Меҳнатга ҳақ тўлаш шакллари, тизими ва ҳажми.

5.2. Ягона тариф сеткаси нуллик разрядининг мазкур корхонада ўрнатиладиган ставкаси, ўртача иш ҳақи етказиладиган даражаси.

5.3. Иш ҳақини тўлаш муддатлари. Иш берувчи (ёки унинг вакили сифатида қатнашувчи шахс)нинг айби билан иш ҳақини тўлаш кечиктирилганда, унинг миқдорини индексация қилиш масаласи, раҳбарга нисбатан кўриладиган чоралар.

5.4. Ходимларнинг турли гуруҳлари меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисида низом.

5.5. Иш вақтининг янги нормаларини жорий этиш тартиби.

5.6. Ишлаб чиқариш нормаси камайтирилган шахслар (ногиронлар, ёш ишчилар, ҳомиладор аёллар ва бошқалар) рўйхати.

5.7. Ходимлар тоифалари учун жорий этиладиган устамалар, қўшимча тўловлар ва компенсацияларнинг аниқ миқдорлари:

- ноқулай, оғир ва зарарли меҳнат шароитлари учун қўшимча тўловлар;
- кечки, тунги сменалардаги, ишдан ташқари вақтлардаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар

6

учун оширилган миқдордаги иш ҳақи;
- ишдаги иқлим шароитлари учун (ёз ва қиш фаслларида) қўшимча тўловлар;
- бригадага раҳбарлик қилгани учун, ўриндошлик учун қўшимча тўловлар;
- кўп йиллик узлуксиз хизматлари учун, юқори касб маҳорати учун устамалар;
- ходимнинг хизмат даврида кўчиб юриш билан боғлиқ ишлардаги қўшимча харажатларини, шунингдек, бошқа жойга кўчиб бориш билан боғлиқ харажатларини, хизмат сафари давридаги суткалик харажатларини қоплаш;
- қишлоқ хўжалик ишларига жалб этилган ходимларнинг ўртача иш ҳақини сақлаб қолиш;
- иш берувчининг розилиги билан ходимга тегишли мол-мулк (транспорт воситалари, асбоблар, ашёлар ва ҳоказо)дан фойдаланилганда ушбу харажатларни қоплаш;
- ходимнинг айби билан қисман брак деб топилган маҳсулотга ҳақ тўлаш миқдорлари;
- иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш (малака ошириш, рационализаторлик таклифларини жорий этиш ишида қатнашиш, хизмат сафарида бўлиш, тиббий кўрикдан ўтиш ва бошқа ҳолларда) мақсадида ходимни ишдан озод этиш шартлари, шунингдек ана шу давр учун тўланадиган кафолатли тўловлар миқдори

5.8. Йил якунлари бўйича мукофотлаш, тақдирлаш тизимлари.

5.9. Қўшимча имтиёзлар (овқатланишни арзонлаштириш, ишга бориб-келишдаги транспорт харажатларини қоплаш ва ҳоказо).

VI. Меҳнат шартномаси. Бандлик кафолатлари

6.1. Касбига, малакасига ва меҳнат шартномасига мувофиқ ходимларни тўла-тўкис иш билан таъминлаш.

6.2. Меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишни фақатгина касаба уюшма қўмитасининг олдиндан розилигини олиб амалга ошириш (корхона тугатилган ва корхона раҳбари билан меҳнатга оид муносабатлар бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно).

6.3. Ходим вақтинча бошқа ишга ўтказилган даврда унга бажараётган ишига қараб, лекин аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда иш ҳақи тўлаш. Бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси, меҳнатга тўланадиган иш ҳақининг аниқ миқдорлари, шунингдек, ишлаб чиқариш зарурияти деб ҳисобланадиган ҳолатлар мезонлари.

6.4. Корхона ва унинг тизим бирликларини тугатиш ёки қайта ташкил этиш, ишлаб чиқаришни бутунлай ёки қисман тўхтатиш тўғрисидаги ниятни (агар бундай ҳолатлар иш жойларини қисқартирилишига ёхуд меҳнат шартларини ноқулай тарзда ўзгартиришга олиб келадиган бўлса) касаба уюшма қўмитасига камида икки ой олдин етказиш.

6.5. Иш ҳажми камайганда, мулк шакли ўзгарганда иш жойлари ва кадрларни сақлаб қолиш мақсадида ишловчиларни иш берувчи ҳисобидан қайта тайёрлаш ва қайта ўқитишни уюштириш.

6.6. Ходимлар сони қисқартирилаётганда:

а) ишдан бўшаган ходимларни иш билан таъминлаш учун цехлар, ижарали, кичик корхоналар барпо этишни кўзда тутиш;

б) вақтинча ишлайдиган ходимларнинг сонини чегаралаш, ўриндошликни тақиқлаш, четда бажариладиган ишларни жамоанинг ўзига бериш;

в) ходимларнинг хоҳишига кўра уларга иш ҳақи сақланмаган ҳолда қисқа муддатли таътиллар бериш;

г) қисқартириш тўғрисидаги огоҳлантириш амал

У ҚАНДАЙ ТУЗИЛАДИ?

7

қилаётган даврда ходимнинг ўз хоҳиши билан меҳнат шартномасини бекор қилинишини томонлар келишувига биноан огоҳлантириш муддатига мувофиқ келадиган пуллик компенсация тўлаш билан амалга ошириш;

д) меҳнатга жойлаштириш ва касбга ўргатиш бўйича хизмат идоралари билан шартнома тузиш;

е) меҳнат бозорида рақобат қила олмайдиган ходимларнинг штатлар қисқартирилиши муносабати билан ишдан бўшатилишига йўл қўймаслик;

ж) қисқартириш ўтказилаётганда ишда қолдириш учун афзаллик ҳуқуқи бериладиган ходимлар тоифалари

6.7. Меҳнат шартномаси томонларининг моддий жавобгарлиги. Иш берувчининг ходим келтирган зарарни қоплаш тўғрисидаги даъвосидан воз кечиш ҳоллари. Тўла моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома тузилиши лозим бўлган ходимлар тоифаларининг рўйхати.

VII. Иш вақти ва дам олиш вақти

7.1. Ходимлар учун иш ҳафтасининг узунлиги (соат):

- нормал меҳнат шароитларидаги ишларда банд бўлган ходимлар учун, (МК 115-моддасига биноан: 40 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)
- меҳнат шароити ноқулай ишларда банд бўлган ходимлар учун 15-сон иловада келтирилган рўйхатга мувофиқ; (МК 117-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)
- 16 ёшдан 18 ёшгача бўлган ходимлар учун; (МК 242-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)
- 16 ёшга тўлмаган ходимлар учун; (МК 242-моддасига биноан: 24 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)
- I ва II-гуруҳ ногиронлари бўлган ходимлар учун; (МК 220-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

алоҳида тусга эга бўлган ишларда ва меҳнат шароити ўта зарарли ва ўта оғир ишларда банд бўлган ходимлар учун; (Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-сон қарорида кўрсатилган меъёрлар)

- уч ёшга тўлмаган болалари бор, бюджет ҳисобидан молиявий жиҳатдан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасаларда ишлаётган аёллар учун; (МК 228-моддасига биноан: 36 соатдан ортиқ бўлиши мумкин эмас)

7.2. Ходимларни иш вақтидан ташқари вақтлардаги, кечки ва тунги вақтдаги, дам олиш ва байрам кунларидаги ишларни бажаришга жалб этиш тартиби

7.3. Ходимлар турли гуруҳлари учун иш кунининг узунлиги

7.4. Иш вақтини жамлаб ҳисобга олишни қўллаш тартиби, шунингдек, ҳисобга олинадиган давр мобайнида ходимларга ҳар ойда тўланадиган иш ҳақи миқдорини тенглаштиришга қаратилган чора-тадбирлар

7.5. Йиллик асосий ва йиллик асосий узайтирилган таътилларнинг энг кам муддати

7.6. Қўшимча таътиллар олиш ҳуқуқини берувчи ишлар, касблар ва лавозимлар рўйхати, қўшимча таътиллар муддати, уларни бериш тартиби ва шартлари

7.7. Йиллик қўшимча таътилларни олиш ҳуқуқини берадиган иш стажини ҳисоблаб чиқаришнинг алоҳида қоидалари

8

7.8. Табиий-иқлим шароитлари оғир ва ноқулай жойларда (ҳатто улар бундай жойларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан белгиланган рўйхатга кирмаган тақдирда ҳам) ходимларга йиллик қўшимча таътил бериш масаласи

7.9. Йиллик таътиллар учун ҳақ тўлаш муддатлари

7.10. Болалик аёл ходимлар учун:

- болани парваришлаш таътиллари вақтини кейинги ҳақ тўланадиган йиллик таътил олиш ҳуқуқини берадиган иш стажига қўшиш шартлари;
- икки ёшга тўлмаган болани овқатлантириш учун бериладиган танаффусларнинг аниқ муддати ва уларни бериш тартиби

7.11. Ходимга иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътиллар бериш шартлари. Муддати икки ҳафтадан кўп бўлган иш ҳақи сақланмаган ҳолда бериладиган таътиллар вақтини ҳам йиллик асосий таътилни олиш ҳуқуқини берадиган меҳнат стажига қўшиш шартлари

7.12. Ходимларга оилавий сабабларга кўра, шунингдек, ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётган ходимларга, иш ҳақи сақланиб қолдириладиган қўшимча таътиллар (меҳнат таътилидан ташқари) бериш шартлари

VIII. Меҳнат муҳофазаси

8.1. Иш жойларидаги меҳнат шароитларини, меҳнат муҳофазасини ва хавфсизлик техникаси аҳволини яхшилаш бўйича тадбирлар ўтказиш учун зарур бўлган маблағ ва ашёлар ажратилишини кўзда тутиш ва уларни ишлатиш тартиби

8.2. Меҳнат шароити ноқулай ишларнинг рўйхати, бу ишларда банд бўлган ходимларга бепул бериладиган сут (ёки шунга тенг озиқ-овқат маҳсулотлари), даволаш-профилактика озиқ-овқати, газли шўр сув (иссиқ цехларда ишловчилар учун), махсус кийим-бош, махсус пойабзал, бошқа шахсий ҳимоя ва гигиена воситаларининг нормалари, таъминот тартиби ва ва шартлари.

8.3. Меҳнат шароити ноқулай ишларда банд бўлган ходимларни корхона ҳисобидан тиббий кўрикдан ўтказиш муддатлари

8.4. Асбоб-ускуналар, машина ва механизмларни хавфсизлик талабларига мувофиқ ҳолга келтириш

8.5. Ишлаб чиқариш бино ва иншоотларини техник жиҳатидан қониқарли ҳолда сақлаш

8.6. Иш жойларида чангланиш, ифлосланиш, шовқин ва тебранишларнинг нормада бўлишини таъминлаш, иш жойларида об-ҳаво, намгарчилик режими ва ёруғликнинг нормал бўлишига эришиш

8.7. Оғир меҳнат шароитларида банд бўлган ходимлар сонини камайтириш чоралари, бундай ишларда хотин-қизлар меҳнатидан фойдаланишдан воз кечиш

8.8. Меҳнат шароитлари ва муҳофазаси қоидаларига мувофиқ иш жойларини паспортлаштириш ва аттестация қилишни ўтказиш

8.9. Куз-қиш даврида ишлашга тайёргарлик кўриш юзасидан тадбирлар бажарилишини назорат қилиш

8.10. Ходимлар айрим гуруҳларини махсус кийим-бош билан қўшимча таъминлаш шартлари

8.11. Ўз вақтида ювиш учун махсус кийим-бошни икки комплектда бериш масаласини кўриб чиқиш

8.12. Озиқ-овқат, сут, витаминли дори-дармонлар ва ҳоказоларни бепул бериш

8.13. Ходимларни корхона ҳисобидан бахтсиз ҳодиса ва касб касалликларидан суғурта қилишнинг аниқ миқдорлари

8.14. бахтсиз ҳодиса оқибатида ногирон бўлиб

9

қолган ходимга ва бахтсиз ҳодиса оқибатида нобуд бўлган ходим оиласига тўланадиган бир марталик ёрдам пулининг миқдорлари

IX. Меҳнат интизоми

9.1. Ходимлар томонидан меҳнат вазифалари бажарилишини мавжуд меъёрий ҳужжатлар (меҳнат шартномалари, Устав, корхона қўлланмаси, ички тартиб қоидалари) асосида назорат қилиниши ва амалга оширилиши

9.2. Ходимларни ишдаги муваффақиятлари учун рағбатлантириш турлари, уларни қўллаш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш

9.3. Юбилей саналари ва пенсия ёшига етганда рағбатлантириш

9.4. Ходимларнинг корхона (тармоқда)ги узлуксиз меҳнат стажи саналарини нишонлаш

X. Ижтимоий имтиёз ва кафолатлар

10.1. Болалик аёллар ва 18 ёшга тўлмаган шахсларга бериладиган қўшимча имтиёзлар

2000 йилни Соғлом авлод йили деб эълон қилиниши муносабати билан, молиявий имкониятлардан келиб чиққан ҳолда, қуйидаги имтиёзларни жорий этиш мақсадга мувофиқдир:

- болалар дам олиш оромгоҳлари, санаторийларига йўлланмалар қийматини қисман қоплаш;
- ходимлар фарзандлари учун дарсликлар, ўқув анжомлари ва мактаб формасини харид қилиш;
- ходимлар фарзандлари спорт секцияларида шуғулланишлари харажатларини қоплаш;
- болалик аёлларга қисқартирилган иш куни ёки қўшимча дам олиш куни берилишини таъминлаш;
- кўп болалик аёллар учун ижтимоий ҳимоя жамғармасини ташкил этиш;
- штатлар қисқартирилганда болалик аёлларга ишда қолдиришда афзаллик бериш;
- корхона ҳисобидан туғиш таътилларини 5 ойгача узайтириш;
- 2 ёшдан 3 ёшгача фарзанди бор аёлларга ҳар ойда моддий ёрдам кўрсатиш;
- бошқа тадбирлар

10.2. Ходимларнинг турли гуруҳлари, шунингдек, корхонадан пенсияга чиққанлар учун ижтимоий-маиший имтиёзлар, қўшимча ижтимоий суғурталаш, моддий ёрдам кўрсатиш, тиббий хизмат кўрсатиш, дам олиш ва санатория-курортларда даволаш, уй-жой қурилиши масалалари ва ҳоказо

(Мазкур бобга киритилган ижтимоий тўловлар миқдорини Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган энг кам иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобида режалаштириш мақсадга мувофиқдир).

XI. Маданий-оммавий, жисмоний тарбия-соғломлаштириш, спорт ишлари

11.1. Ўтказиладиган тадбирлар рўйхати ва уларни молиялаштириш тартиби

XII. Меҳнат низолари

12.1. Меҳнат низолари комиссиясини тузиш, унинг миқдорий таркиби ва ваколатлари муддати

XIII. Касаба уюшма қўмитаси

10

ва касаба уюшма сайланма фаоллари фаолиятининг кафолатларини таъминлаш

13.1. Асосий ишдан озод қилинган касаба уюшма ходимларини меҳнат жамоаси аъзоси (акциядор) сифатидаги ҳуқуқлари, уларга корхонадаги барча имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқини бериш, уларнинг корхонада (тармоқда)ги узлуксиз иш стажи сақлаб қолиниши

13.2. Корхона Устави лойиҳаси хусусида касаба уюшма қўмитаси билан мажбурий равишда келишиб олиш

13.3. Асосий ишидан озод қилинмаган касаба уюшма сайланма ходимларининг касаба уюшма вазифаларини бажариш учун кетган вақтига ҳақ тўлаш

Жамоа шартномасига иловаларнинг тавсиявий рўйхати

1. Меҳнат муҳофазаси бўйича келишув
2. Ходимларни жорий мукофотлаш тўғрисидаги низом
3. Меҳнатга ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом
4. Корхонада қабул қилинган тарификация
5. Кўп йиллик хизматлари учун устама тўлаш тўғрисидаги низом
6. Йил якунлари бўйича рағбатлантириш тўғрисидаги низом
7. Навбатдаги меҳнат таътилига кетишда моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом
8. Моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги низом
9. Ходимга тегишли мол-мулкдан фойдаланилганда харажатларни қоплаш тўғрисидаги низом
10. Пенсияга чиқишда бир марталик моддий ёрдам пулини тўлаш тўғрисидаги низом
11. Махсус кийим-бош, махсус пойабзал ва бошқа якка тартибдаги ҳимоя воситаларини бепул оладиган касб ва лавозимлар рўйхати
12. Ишлаган кунларида бепул совун оладиган касблар рўйхати
13. Ишдан ташқари вақтларда, тунги, кечки вақтларда, дам олиш ва байрам кунларидаги ишлар рўйхати ва бундай ишларга жалб қилиниши мумкин бўлган лавозимлар рўйхати
14. «Ишлаб чиқариш зарурати» деб эътироф этиладиган ҳолатлар мезонлари
15. Қўшимча таътил ва қисқартирилган иш куни ўрнатиладиган ноқулай меҳнат шароитларидаги касб ва лавозимлар рўйхати
16. Ички тартиб қоидалари
17. Тўла моддий жавобгарлик тўғрисидаги шартнома тузган ходимлар рўйхати
18. Йиллик узайтирилган ёки қўшимча таътил ҳуқуқини берувчи лавозимлар рўйхати
19. Ишламаётган ходимлар ўрнига ишлаганда қўшимча тўловларни аниқлаш ва тақсимлаш тартиби тўғрисидаги низом
20. Талаба ва ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш практикасига раҳбарлик қилган ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш тўғрисидаги низом
21. Корхонани капитал таъмирлаш ишлари режаси
22. Қишки-баҳорги ва кузги-қишки мавсумга тайёргарлик кўриш режалари

Юқорида баён қилинган тизимга мувофиқ тузилган жамоа шартномаси ўз кучини шартномада кўрсатилган муддатгача ёки томонлар янги шартнома тузгунларига қадар сақлаб қолади.

11

Корхона таркиби, структураси, номи ёки раҳбари ўзгариши жамоа шартномаси тақдирига таъсир қилмайди.

Корхона мулк эгасини ўзгариши шартномани олти ой ичида қайта тузишни талаб этади. Агар томонларнинг биронтаси музокараларни бошлаш ташаббуси билан чиқмаса, жамоа шартномаси кўрсатилган муддатда ўз кучини йўқотади.

«Жамоа шартномаларини тузиш бўйича тавсиялар»га илова

Жамоа шартномасини тузиш бўйича музокаралар жараёнида меҳнат маслаҳатларини ўтказиш мақсадга мувофиқ бўлган ижтимоий имтиёз ва кафолатларни ўрнатиш учун сарф-харажатларнинг тавсиявий рўйхати (хўжалик юритувчи субъектлар - юридик шахсларнинг солиқ солинадиган базасига киритиладиган харажатлар)

I. Корхона фаолиятининг иқтисодий кўрсаткичларидан қатъий назар, жамоа шартномасида кўзда тутиш мақсадга мувофиқ бўлган тўловлар

1.1. Ходимларга кўрсатиладиган моддий ёрдам:

- қариндошларининг дафн маросимига
- табиий офат ва бошқа фавқулодда ҳодисалардан зарар кўрганда.

1.2. Пенсияга чиқаётган меҳнат фахрийларига бир йўла тўланадиган нафақалар.

II. «Меҳнат жамоасининг ҳиссаси» оширилишига боғлаш мақсадга мувофиқ бўлган харажатлар

2.1. Айрим тармоқлар ходимларига бепул кўрсатиладиган коммунал хизматлар, бериладиган овқатлар, маҳсулотлар қиймати, ходимларга бепул бериладиган уй-жой ҳақини тўлаш харажатлари (бепул берилмаган уй-жой, кўрсатилмаган коммунал хизматлар ва шу кабилар учун пул компенсацияси суммаси).

2.2. Моддий ёрдам (шу жумладан кооператив уй-жой қурилишига бошланғич бадал учун, кооператив ва якка тартибда уй-жой қурилишига берилган кредитни қисман тўлаш учун ходимларга бепул моддий ёрдам).

2.3. Жамоа шартномаси бўйича ходимларга қўшимча равишда (қонунчиликда назарда тутилгандан ортиқча) берилган таътиллар, улар бўйича компенсация тўловлари.

12

2.4. Ходимларга бериладиган маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) ёки хўжалик юритувчи субъектнинг умумий овқатланиш учун ёрдамчи хўжаликлар тайёрлайдиган маҳсулотлар нархлари бўйича тафовутлар.

2.5. Хўжалик юритувчи субъект раҳбари қарорига кўра амалга ошириладиган, ишлаб чиқариш ходимларининг қонунчиликда назарда тутилган нормалардан ортиқча хизмат сафарлари билан боғлиқ тўловлар.

2.6. Нодавлат пенсия жамғармаларига, ихтиёрий тиббий суғуртага ва ихтиёрий суғуртанинг бошқа турларига ажратмалар.

2.7. Нормалардан ортиқча кадрлар тайёрлаш харажатлари.

2.8. Ўз хизмат кўрсатувчи ишлаб чиқаришлари ва хўжаликларига сарфланган харажатлардан кўрилган зарарлар.

2.9. Хўжалик юритувчи субъектнинг ўз қарорига кўра бир йўла тўланадиган мукофотлар ва тақдирлашлар, узоқ йил ишлаганлик учун тўловлар, шу жумладан натура тўловлари, шунингдек, улар бўйича ижтимоий жамғармаларга ўтказилган суммалар.

2.10. Ходимлар харажатларини тўлаш (овқатланишга, йўл ҳақига, даволаниш ва дам олишга, экскурсияларга, саёҳатларга йўлланмаларга, спорт секцияларида, тўгаракларда, клубларда машғулотларга, маданий-кўнгилочар томошаларга, жисмоний тарбия (спорт тадбирларига, обунага ва ходимларнинг шахсий истеъмол товарларига ва бошқа шу кабиларга тўловлар).

III. Юқорида келтирилган имтиёз ва кафолатларни ўрнатиш бўйича келишувга эришилмаган тақдирда қуйидаги харажатларни камайтириш ёки бекор қилиш талабини қўйиш мақсадга мувофиқ

3.1. Хизмат енгил автотранспорти ва хизмат микроавтобусини сақлашга сарфланадиган харажатлар, уларни ёллаш ва ижарага олиш харажатлари.

3.2. Ижара ҳамда хизмат кўрсатганлик учун уяли, йўлдош, пейжинг алоқа узелларига тўлов.

3.3. Шаҳарлараро ва халқаро телефон сўзлашувлар учун белгиланган нормативлардан ортиқча тўлов.

3.4. Бошқарув ходимларининг хизмат сафарлари учун белгиланган нормалардан ортиқча харажатлар.

3.5. Қонунчиликда белгиланган норматив ва нормалардан ортиқча вакиллик харажатлари.

3.6. Умумий овқатланиш корхоналари учун бепул бинолар бериш харажатлари, уларга коммунал хизматлар кўрсатиш қийматини тўлаш ва бошқалар.

3.7. Хўжалик юритувчи субъект соҳасига тўғри келмайдиган касблар бўйича олий ўқув юртларида кадрлар тайёрлаш харажатлари.

3.8. Ходимларнинг ишлаб чиқариш жараёнида бевосита қатнашиши билан боғлиқ бўлмаган саломатликни муҳофаза қилиш ва дам олишни ташкил қилиш тадбирлари харажатлари.

3.9. Ишлаб чиқариш жараёнига бевосита таалуқли бўлмаган атроф-муҳитга ифлослантирувчи моддаларни ортиқча ташлаганлиги (оқизганлиги) учун йўл қўйиладиган нормалардан ортиқча тўловлар.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгашининг меҳнаткашлар ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш бўлими

Саҳоват, меҳр-мурувват

ЮРТИМИЗДА ҚАНОТ ЁЗГАН ЭЗГУЛИК

Мана, бир неча кундирки газетамизнинг Сирдарё вилоятидаги мухбирлик бўлимига кўплаб газетхонлар қўнғироқ қилиб, ўзларининг дил изҳорларини баён этишаяпти. Ҳузурларига чорлашмоқда. Муддао эса битта. Оллоҳ назари тушган диёр, бағри кенг халқимиз ва унинг улуғлари шаънига икки оғиз илиқ гапни айтиш...

Мирзачўлнинг бошқаларникига ўхшамаган ери, ўзига хос табиати, айни чоғда содда, мард халқи бор. Чўли Маликда ҳам қисмат домига тушган, тақдиру азал ёзиғида бўлган кишилар бор. Мурувват ўн кунлигида бундай кишиларнинг бирортаси ҳам эътибордан четда қолмади. Вилоят ҳокимлигининг аниқ ва пухта дастури асосида 42 миллион сўмдан кўпроқ мурувват ёрдами кўрсатилди. Бу хайрли юмушни бажаришда касаба уюшма фаоллари жонбозлик кўрсатишди.

- Дунё мамлакатлари орасида мурувват кунини ўтказиш умумдавлат миқёсига кўтарилганини сира эшитмаганман. Бизнинг юртимизда эса олижаноб бу ишга эътибор кучайиб бораяпти, - дейди вилоят касаба уюшмалари Кенгаши раиси муовини Қаршибой Эшназаров. - Жуда кўплаб оилалар, меҳрибонлик уйларида бўлдик. Кексаларнинг қўли дуодан бўшамай қолди. Кўплаб нуроний-ларимиз қишлоқларда, овулларда бизга ҳамроҳлик қилиб, бу савобли ишлардан четда қолмасликка интилди. Касаба уюшма ташкилотлари эзгу ишларни ҳар доим, ҳар куни қилишни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйишган. Айни пайтда хайр-эҳсон, меҳр-мурувват кўрсатиш масалалари ҳар биримизнинг диққат марказимизда турибди.

Бизга мурожаат қилганлар ҳузурига ошиқамиз. Шу куни Сирдарё шаҳридаги кўзи ожизларга 233,1 минг сўмлик ёрдам кўрсатилган экан. Биз улар қалбига қулоқ тутдик.

- Кўзимиз ожиз, меҳнатга яроқсизмиз, деган ўй-ҳаёлдан йироқмиз. Асосий юмушимиз - жундан кигиз тайёрлашдир,- дейди Сирдарё кўзи ожизлар жамияти бошланғич касаба уюшма ташкилоти раиси Сафар Караматов. - Зиммага олган йиллик режани 107 фоизга бажардик. Айни чоғда икки вагонга яқин маҳсулотимизни хорижга сотишга тайёр лаб қўйибмиз. Ўқув ишлаб чиқариш комбинатимизда меҳнат қилаётганлар вилоятимизнинг турли ҳудудидан келишган. Уларга барча-шарт шароит яратиб берилган. Шинам ётоқхоналар, тажрибали мураббийлар. Улар бу ерда ўз саводларини чиқариш билан бирга, бирор-бир касб эгаси бўлишади. Ўқув машғулотлари ишлаб-чиқариш билан ҳамоҳанг олиб борилмоқда. Ҳар бир киши билим олиш билан бир вақтда 4-5 минг сўм ойлик маош ҳам олаяпти. Махсус кутубхона, ўз ансамблимиз бор. Барча шароитни яратиб берган ҳукуматимизга минг раҳмат.

Уларнинг ҳаётга завқи бўлакча. Бизга Эшқўзи Саримсоқов ҳақида сўзлаб беришди. У шахмат-шашкининг ашаддий ишқибози экан. Интилиш, ирода, изланиш Э.Саримсоқовни бу соҳанинг устасига айлантирган. Шашка бўйича кўзи ожизлар орасида унга тенг келадигани йўқ. У йирик мусобақаларда қатнашиб, Ватанимиз байроғини баланд кўтаришни ўз дилига тугиб қўйибди.

- Саксонинчи йилларнинг охирларида жамиятимиз анча қийин аҳволни бошидан кечирди, - дейди Маҳбуба Абдуқодирова. - Рости биз барчанинг ёдидан кўтарилиб қолдик дея ўйлагандик. Юрт истиқлолидан рўшнолик кўрдик. Яширишдан не наф. Ахир биз парваришга, меҳрга мухтожмиз. Юртбошимизнинг ташаббуси билан эълон қилинган мурувват кунлари кўнгли кемтиклар учун байрамга айланиб кетди. Бизни эслаб, йўқлаб жуда кўп ташкилотлардан келишди. Ҳатто вилоят ҳудудида автобусларда бепул юришимиз масаласини ҳам ҳал этиб беришга ваъда беришди. Биз ҳам ўз навбатида қўлимиздан келганича халқимизга хизмат қилишга бел боғлаганмиз.

Меҳр-мурувватнинг эрта-кечи ва муддати йўқ. Юртимизда қанот ёзган бу эзгулик кундан кунга янгича мазмунлар билан бойитилмоқда. Энг қувончлиси янги асрга қалбда нур, дилда саҳоват билан одимлаяпмиз. Бу одамларнинг сўзидан, кўзидан сезилиб турибди.

Нурилла ШАМСИЕВ,
«Ишонч» мухбири.

МАҚСАД - НАМУНАЛИ ХИЗМАТ

Ўтган йили қишлоқ аҳолисига савдо хизматини янада яхшилаш мақсадида, Қуйи Чирчиқ туманидаги Қўрғонча қишлоғида ҳамда «Ўзбекистон мустақиллиги беш йиллиги» жамоа хўжалигида янги замонавий савдо шохобчалари ишга туширилди. Бундан ташқари, макарон ишлаб чиқариш цехи, музқаймоқ, лимонад каби салқин ичимлик сувлари ишлаб чиқарадиган кичик корхоналар ҳам фойдаланишга топширилди.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, кейинги йилларда ҳиссадорлар хайрия тадбирларидан ҳам четда қолишаётгани йўқ.

Дўстобод шаҳридаги «Қунғироқча» номли болалар боғчаси улар оталиғида. Боғчамиз 140 ўринли бўлиб, 132 нафар бола тарбияланаяпти, - дейди - биз билан суҳбатда мудира Ҳакима Аноқулова.

Суратларда: 1. Тарбиячи Галина Ким машғулот пайтида. 2. Фахрия дўконида доимо фахрийларга намунали хизмат кўрсатилади, - дейди Низом ака Қаршибоев. Бу ерда улар учун барча қулайликлар яратилган.

Х.МИРЗАКАРИМОВ олган суратлар.

ЎЗБЕК АЁЛЛАРИ ҲАЁТИГА БАҒИШЛАНДИ

Германиялик этнограф олима ва ёзувчи Габриэла Келлер хоним Аёллар йилида юртимизда бўлиб, Самарқанд вилоятига ижодий экспедиция уюштирган эди. У сафари чоғида ўзбек аёллари маданиятига бағишланган кўргазма ташкил этишга қарор қилди. Натижада хотин-қизларимизнинг ранг-баранг маданий ҳаёти ўз ифодасини топган бир юз элликдан ортиқ рангли сурат, Ўзбекистон амалий санъатига доир қарийб юзта экспонатдан иборат кўргазма тайёрланди.

Ўзбек аёлларининг оилада, ижтимоий ва сиёсий ҳаётдаги ўрни ҳамда мавқеига бағишланган мазкур кўргазмани Халқаро хотин-қизлар куни байрами арафасида Тошкентда, сўнгра мустақил давлатлар ҳамдўстлиги ва Европа мамлакатларида намойиш этиш мўлжалланмоқда.

КЎНГИЛЛАР ТОҒ БЎЛДИ

Янгибозор қўрғонидаги «Маржон» хусусий қаҳвахонасида «Соғлом авлод йили»га бағишланган «Меҳримиз сизга, болажонлар» номли тадбир бўлиб ўтди.

Ушбу тадбир туман ҳокимлиги, «Қизил ярим ой жамияти» , «Камолот», «Нуроний», «Соғлом авлод учун», «Ногиронлар», «Маънавият ва маърифат» каби жамоат ташкилотларининг туман бўлимлари тадбиркорлар касаба уюшма қўмитаси ва туман марказий кутубхонаси ходимлари ташаббуси билан ўтказилди. Тадбирга тумандаги энг чекка қишлоқларда истиқомат қилаётган қаровчиси йўқ етим-есирлар ва ногирон болажонлар ҳамда кам таъминланган оилаларнинг 30 нафар фарзандлари таклиф этилди.

Болажонлар учун тўкин дастурхон ёзилиб, турли таомлар, ширинликлар билан меҳмон қилиндилар.

Байрамга туман маданият уйи қошидаги Сунат Исмоилов раҳбарлик қилаётган «Дилшод» дастасининг хонанда ва созандалари янада файз бағишладилар.

Туман марказий кутубхонаси ходимлари томонидан тайёрланган «Соғлом фарзанд - баркамол авлод» мавзуидаги китоблар кўргазмаси унинг иштирокчиларида олам-олам таассурот уйғотди.

Мазкур тадбирда туман тадбиркорлар касаба уюшма қўмитаси раиси Бахтиёр Ортиқов, туман нон ишлаб чиқариш корхонаси раҳбари Тўхтамурод Усмонов, «Ёдгор» хусусий дўкони раҳбари Мавжуда Қосимхўжаева, «Иброҳим ЛТД» хусусий дўкони раҳбари Абдусаттор Қурбонов, «Пума» хусусий фирмаси раҳбари Алишер Асқаров, фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси раиси Марсел Абсалямовлар болажонларга қимматбаҳо эсдалик совғалари ва кийим-кечаклар совға қилдилар.

Латиф МАНСУРОВ.

Ҳар тўғрида

Жуда катта миллионер 83 ёшли япониялик Покаши Ояма ажойиб операцияни бошидан кечирди. Ҳозирда у бриллиант кўзнинг бахтли соҳиби ҳисобланади.

Токио офтольмология институти профессори Хокио Кожи ушбу операцияни ўзи бажарди ва бу ҳақда шундай дейди.

ОЛМОС КЎЗЛАР

— Бизнинг беморимизда катаракта, яъни гавҳарни алмаштириш операцияси бўлиб, пластмассали гавҳарлар қисқа муддатли бўлиб, бир неча йиллардан сўнг хиралашиб қолади. Шиша гавҳарлар эса синиб кетиши мумкин. Бизнинг бадавлат беморимизга гавҳар ўрнида тоза бриллиантдан фойдаланишни маслаҳат бердик. У рози бўлгандан кейин ҳажми 15 карат келадиган бриллиант ўрнатдик. Гап шундаки, олмослар инсон организмида нохуш ўзгаришлар келтириб чиқармайди.

Олмос атрофида шаффоф бириктирувчи тўқимали капсула ҳосил бўлади ва у мангу қолади. Ўйлайманки, ишларимиз юришиб кетади. Операция баҳоси қиммат бўлса-да, ариза бераётганлар сони кундан кунга кўпайиб бормоқда, - дейди шу институтнинг профессори Хокио Кожи.

Ривоятда ҳақиқат бор

ҚАБР ҚАБУЛ ҚИЛМАГАН АЁЛ

Қадим замонда Қўрсой томонда оғзидан боди кириб шоди чиқадиган бир баджаҳл аёл бўлган экан. Сал нарсага аччиқланса, қўлига тушган нарса билан эрини ураркан.

Бандасининг умри қисқа. Қачон боқий дунёга кетишини билмайди. Ўша аёл биронта фарзанд кўрмай етмишга яқинлашганда оғир дарддан қийналиб, фоний дунёдан кўз юмибди. Тириклигида бировга яхшилик қилмаган бу аёлни овул яхшилари ва қариндош-уруғлари барча урф-одатларни жойига қўйиб, тупроққа топшириб қайтишибди.

Эртаси гўрков ўзи қазиган қабри устида ётган оқ кафанни кўриб овулга хабар юборибди. Овулдошлар келиб қарашса, кафанда ўша кампирнинг танаси ётарди. Ҳайрон бўлган одамлар уни қайтадан лаҳадга қўйишади. Бироқ, бу воқеа эртаси куни яна такрорланади. Овул оқсоқоллари маслаҳатлашиб, имом чақиришади ва юз берган воқеадан уни воқиф этишади. Кампирнинг қандай яшаганлигини билган имом «Биродарлар, эрини сийламаган, ҳақорат қилган аёлнинг жазоси шу. Бу бошқаларга ибрат бўлсин деб, ер ҳам уни қабул қилмабди. Қабрнинг ичига қозиқ қоқиб, майитни унга боғлаб қўйинг», дебди имом. Шундай қилишгандан кейингина кампирнинг жасадини қайта кўришмабди.

Қиссадан ҳисса шуки, ҳар бир аёл ўзи каби оилада масъул бўлган умр йўлдоши ҳурматини жойига қўймоғи, у билан ҳамма вақт яхши муносабатда бўлмоғи лозим. Шундагина у икки дунё саодатига эришгусидир.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ

Гаройиб олам

ИНСОН ЗАҲАРДАН КУЧЛИ

Ҳиндистонда нашр этиладиган «Дхармаюг» маълумотига кўра Жохупурдан унча узоқ бўлмаган Жетарон қишлоғида ғаройиб фазилатли Прадеш Сан Перу исмли киши яшайди. 52 ёшли бу деҳқон ғаройиб равишда шуҳрат қозонган: уни ёзда чақса филни ҳам ўлдирадиган бир заҳарли илон чақади ва шу заҳотиёқ жон беради, яъни Прадешни тишлаб, заҳар сочган илоннинг ўзи жон таслим қилади. Унинг тан олишича бу ҳодиса ҳаётида иккинчи марта бўлиши экан. 12 йил муқаддам уни ўта заҳарли саналган бичхунд илони чақиб олган ва у ҳам тақдирини юқоридагича тугатган.

Айни пайтда Ҳиндистонлик мутахассислар Прадеш Сандаги бу ноёб қобилият тилсимотини ўрганиш билан бандлар. Бу хусусдаги тахминий маълумотларга кўра, Прадеш ёшлигидаёқ бундай заҳарли моддалар таркибига ўрганган бўлиши керак.

ҲАЙВОНЛАР ПОЛИЦИЯ ҲИМОЯСИДА

Норвегия полицияси ҳайвонларни ҳар томонлама мустаҳкам ҳимояга олишга қарор қилди. Бир неча ой муқаддам икки уй бекаси мушукларига бўлган шавқатсиз муносабатлари эвазига қамоқ жазосига тортилган эди. Энди эса навбат итлар пойгасининг ташкилотчиларига етиб келди.

Франк Борман итлар мураббийси Рой Юханнесга итларни чоптириш учун мўлжалланган ўйинчоқ мушук ўрнига тирик мушукни боғлаб қўйишни маслаҳат беради. Мураббий дўстининг маслаҳатини ерда қолдирмади: итлар ўйинчоқ ҳайвонга мутлақо эътибор бермай қўйишгач, уни тиригига алмаштиришга қарор қилади.

Бироқ машғулот майдонини, мамлакатдаги ҳайвонот оламини ҳимоя қилиш жамияти аъзолари бу ҳолни назоратга олиб улгуришганди. Жамият аъзолари бу қонли томошани видеотасвирга олиб қўйишади. Итлар мушукни майдон бўйлаб қувиб келишганда жонивор бечора чалажон бўлиб улгурганди. Шундан сўнг, Франк қўённинг мушкулини енгил қилиш учун бўғизига пичоқ тортдида, итларга мукофот тариқасида улашади. Ҳайвонот оламининг ҳимоячилари эса бу вахшиёна манзарани кузатишар экан, уввос тортиб йиғлашдан ўзларини зўрга тийиб туришарди.

Полиция маҳкамаси жиноятчига дарҳол ҳукм чиқарди. Юханнесни ҳайвонларга зўрлик қилгани учун суд лашган бўлса, Макфарлейн унинг ҳамтовоғи сифатида жазога тортилди.

Икковига ҳам 6 ойдан қамоқ жазоси ва 5 минг фунтдан жарима белгиланди.

Ишонч бонг уради

БОЛАЛАР ҲАҚИГА ХИЁНАТ

Бир мусулмони комилдан «Шариати иймон нимадир?» деб сўраганларида у: «Ҳаромдан қочиб, талби рўзийни халолдин нафақа этмакдир», деб жавоб берган экан. Дарҳақиқат, бундай ўйлаб қаралса, ўғирлик, бировнинг ҳақига хиёнат қилиш энг катта гуноҳи азимдир. Минг афсуски, хали ҳаётда виждонини жиғилдонга айлантирган, ҳаттоки болалар ҳақига хиёнат қилишдан чўчимайдиган кимсалар ҳам бор. Зеро, мазкур мақола шу хусусдадир.

Асосий Қонунимиз бўлмиш Конституциямизда фуқаролар манфаатлари давлат манфаатидан устун, деб ёзиб қўйилган. Қолаверса, ҳозир аксарият корхоналар, ташкилотлар хусусийлаштирилиб, мулк ўзининг ҳақиқий эгасини топган. Шу ўринда бир савол туғилиши табиий: «Ахир кимдан, нимани ўғирлаймиз. Ўз мулкимизга ўзимиз хиёнат қиламизми?». Бу қанчалик нозик савол бўлмасин, кишини ўйлашга, мушоҳада юритишга чорлайди. Сабаби таъкидланганидек, ўзгалар нонини туя қилаётганлар ҳаётда топилади.

2000 йил «Соғлом авлод йили» деб эълон қилиниши муносабати билан прокуратурамиз ҳамда шаҳар санитария эпидемиология станцияси, вилоят стандартлаш метрология ва сертификатлаш маркази ходимлари билан ҳамкорликда туман халқ таълими тизимидаги куни узайтирилган мактабларда Ўзбекистон Республикасининг озиқ-овқат маҳсулотларининг сифати ва хавфсизлиги тўғрисидаги қонуни талабларига қандай риоя этилаётганлиги текширувдан ўтказилганда баъзи эътиборга молик ишлар билан бирга жиддий камчиликлар, ечимини кутаётган муаммолар аниқланди.

Бухоро шаҳар ҳокимининг фармойишига биноан шаҳар халқ таълими тизимига қарашли бешта мактабдаги 17 та куни узайтирилган гуруҳда 595 нафар ўқувчи овқатланади. Уларнинг 59 нафари давлат ҳисобидан бепул, 89 таси имтиёзли, яъни 50 фоиз миқдорда пул тўлаган ҳолда овқатлантириб келинган. Шунга иқрор бўлдикки, ҳукуматимиз ёрдамга муҳтож, кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари ижтимоий ҳимоясига бағоят катта эътибор бермоқда. Гап бу ўта муҳим масалага жойларда мутасаддиларнинг виждонан ёндошишларида қолган холос.

Бахтга қарши текширишлар натижаси шуни кўрсатдики, шаҳар ва туман халқ таълими бўлими маъмурияти илм-масканларидаги куни узайтирилган гуруҳларда ўқувчиларга мўлжалланган истеъмол неъматларининг сифати ва хавфсизлиги устидан назоратни сусайтириб юборган. Натижада айрим ошхоналарда йигит ва қизлар саломатлиги учун зарарли бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари тайёрлаш, санитария-гигиена қоидаларига риоя қилмаслик илдиз отган. Шундай мисол келтириш мумкин, 24 та мактаб ошхонасининг танлов асосида 10 таси текширилганда, уларнинг 7 таси ёки 70 фоизида ўқувчиларга берилаётган овқатлар сифатсизлиги, тиббий-биологик талабларга жавоб бермаслиги ошкор бўлди.

Бухоро шаҳар халқ таълими тизимидаги 4-мактаб ошхонасида тайёрланган котлетдан намуна олиниб, лаборатория таҳлилидан ўтказилди. Шунда барчамиз ҳайратландик. Боиси, уни тайёрлашда етарли термик ишлов берилмаган. Неъмат севиб тановвул қилинмайди. Баъзилари ёшлар саломатлигига жиддий зарар етказиши мумкин эди. Рейд иштирокчилари қатъиятлик кўрсатиб, бу каби кўзбўямачиликлар илдизига болта урдилар.

7-мактаб ошпази Р.Ражапов устаси фаранглардан экан. У шахсий манфаати йўлида гуноҳга ботишдан тап тортмаган. Тайёрлаган овқати талабга мутлақо жавоб бермайди. Бу учар ошпаз таърифини роса келтириб мақтаган истеъмол неъмати лабораторияда синчковлик билан назардан ўтказилганда таркибида микроплар сероблиги аниқланди. Иккинчи мактаб ошхонасидан намуна олинган чучвара овқати тўйимлилиги 1,0 к/ калорияни ташкил этиши лозим бўлгани ҳолда амалда 0,85 к/ калорияли бўлиб чиқди. Кўрсатилган миқдордан кам ёғ солиниши оқибатида овқатнинг сифати ва тўйимлилиги бузилган.

Туман халқ таълими бўлимига қарашли 28-мактаб ошхонасида 3 гуруҳга бирлашган 105 ўқувчи овқатланади. Ёшлар билан суҳбатлашганимизда улар жиддий эътирозлар билдиришди. Бу табиий эди. Негаки овқатлар сифатсиз, таркибида оқсил, углевод каби керакли моддалар кам. Ошпаз Э.Мухиддинов томонидан мунтазам равишда талон-тарожга йўл қўйиб келинган. Мутасаддилар макаронли ва гўштли шўрванинг сифатини кўздан кечиришганида болалар ҳақига хиёнатни яққол сездилар. 24-мактабда бўлганимизда муайян миқдордаги макарон маҳсулоти эътиборимизни тортди. Унинг қайси корхонада ва қачон тайёрланганлиги кўрсатилмаган, маҳсулот сифати тамоман бузилганини кўриб ҳайратландик. Бундай кўнгилсиз манзара 2-, 7-, 24-, 27-, 33-мактабларнинг ошхоналарида ҳам кузатилди.

Ҳаёт қизиқ экан, кимдир фарзандлар учун, уларнинг яхши ҳаёти, порлоқ келажаги учун жонини ҳам аямайди, яна кимлардир покиза туйғуларга доғ тушириб, улар насибасига чанг солишдан чўчимайди. Назоратнинг сустлиги, ўзибўларчилик, кўзбўямачилик илдиз отганлиги оқибати бу. Юқоридаги ноҳуш воқеалар биз учун ҳам катта сабоқ бўлди. Бундан буён камчиликларга қарши муросасиз курашиб, мактаб ошхоналари фаолиятини изчил назоратга оламиз.

Ф.МАҲМУДОВ,
Бухоро шаҳар
Ф.Хўжаев тумани
прокурори.

Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Тошкент шаҳар қўмитаси «Тансиқ нон» Очиқ акционерлик жамияти бошқаруви раиси Файзулла Нурматовга падари бузруквори

ФАТХУЛЛА отанинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон енгил, мебель саноати ва коммунал-маиший хизмат ходимлари касаба уюшма Марказий қўмитаси Навоий вилояти бўйича собиқ ташкилотчи

Ёркул УЗОҚОВнинг

вафоти муносабати билан оила-аъзоларига, қариндош ва ёр-биродарларига чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси жамоаси Фарғона вилояти таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси қўмитасининг бош ҳисобчиси

Кимёхон Зухритдинованинг

вафоти муносабати билан марҳуманинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

ISHONCH
МУАССИС: Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

Бош муҳаррир Мирғиёс ҚАЮМОВ
Таҳрир ҳайъати:
Ж.Алимхўжаева, М.Одилова, Э.Воҳидов, С.Остонов, М.Расулов, Э.Ёқубов, В.Зверев (бош муҳаррир ўринбосари- «Ишонч-Доверие»), М.Олимов, М.Содиқов, Н.Рафиқов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Котибият 56-52-78, 136-58-45; Хатлар бўлими 56-85-43; Реклама, эълонлар бўлими 56-87-73

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи: 133; 134
Газетага 1998 йил 11 июлда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 00005 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда.

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Босишга топшириш вақти - 21.00

Буюртма Г— 025. 1 2 3 4 5 6